

Moderne tijd

Gebruik bron 7.

In 1803 vindt in Groot-Brittannië een debat plaats over het afschaffen van de slavenhandel. Lady Nugent reageert op dit debat.

- 2p 11 Leg uit dat het eenzijdige beeld dat Lady Nugent weergeeft van de slavernij in Jamaica past bij haar positie.

Gebruik bron 7 opnieuw.

Stel: je doet onderzoek naar het superioriteitsgevoel onder Britse kolonisten.

- 2p 12 Leg uit welke redenering van Lady Nugent je kunt gebruiken voor je onderzoek.

In 1828 publiceerde een Britse krant *De herinneringen van Robert Blincoe: een zevenjarige weesjongen die vanuit het werkhuis in Londen naar een spinnerij werd gestuurd, waar hij alle ellende van het leven daar heeft moeten doorstaan.*

Dit verhaal, dat was gebaseerd op ware gebeurtenissen, werd later opnieuw uitgegeven. Daarmee wilden uitgevers de aanneming van een wet door het Britse parlement bevorderen.

- 3p 13 Noem deze wet uit 1833 en leg uit op welke wijze de heruitgave van het levensverhaal van Blincoe de aanneming van juist deze wet kon bevorderen.

In 1840 mochten bij een anti-slavernijconventie Amerikaanse vrouwelijke abolitionisten niet deelnemen aan debatten en niet meestemmen over besluiten. Ze mochten wel toekijken vanaf het balkon. Het nieuws over het weigeren van de vrouwen kreeg veel media-aandacht.

- 2p 14 Leg uit dat deze gebeurtenis de groei van de Amerikaanse vrouwenkiesrechtbeweging bevorderde.

Gebruik bron 8.

Een bewering:

Witbooi vindt het Duitse imperialisme een bedreiging.

- 2p 15 Ondersteun deze bewering door:
- aan te tonen dat Witbooi het politieke aspect van het Duitse imperialisme bekritiseert, en
 - de reactie van Witbooi vanuit zijn eigen achtergrond te verklaren.

De volgende gegevens over migranten, die naar Nederland kwamen in de twintigste eeuw, staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Bosnische Mirha Ramić vluchtte vlak voor de val van Srebrenica met haar familie naar Nederland.
- 2 Frans Fierens werd na de Duitse inval in België naar Nederland gestuurd, dat de hele oorlog neutraal bleef.
- 3 Ietje van Leeuwen vluchtte met haar moeder en broers naar Nederland vlak na de onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië.
- 4 Mohammed Sidali kwam als gastarbeider uit Marokko naar Nederland om te werken in de metaalindustrie.
- 5 Omdat de Duitse economie leed onder de kort daarvoor ingevoerde herstelbetalingen werkte Anna Haye in Nederland als dienstbode.
- 6 Vanwege de onveilige situatie voor Joden in Duitsland vluchtten Otto en Edith Frank met hun dochters Margot en Anne naar Amsterdam.

- 2p 16 Zet deze gegevens in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 9.

Stel: je doet onderzoek naar de politiek in Duitsland in de jaren 1920 en je hebt twee onderzoeksgebieden:

- 1 Oorzaken van de instabiele democratie van Duitsland.
- 2 De dreiging van de communisten in Duitsland.

- 4p 17 Leg uit dat de bron:
- **meer** betrouwbare informatie bevat voor het eerste onderzoeksgebied, en
 - **minder** betrouwbare informatie bevat voor het tweede onderzoeksgebied.

Gebruik bron 10.

Je wilt deze foto gebruiken bij een onderzoek naar de West-Duitse samenleving vlak na het einde van de Tweede Wereldoorlog.

- 4p 18 Leg uit dat je met deze foto:
- de ontwrichting van de West-Duitse samenleving na de capitulatie in 1945 kunt laten zien, en
 - de moeizame denazificatie in West-Duitsland kunt verklaren.

In juli 1947 werd in Parijs de verdeling van het geld van het Marshallplan besproken. Er ontstond een discussie over het Ruhrgebied, een belangrijk industriegebied in West-Duitsland. De Verenigde Staten stelden voor om daar de kolenproductie te stimuleren. Frankrijk was tegen het voorstel, Nederland steunde dit voorstel wel.

- 3p 19 Verklaar:
- dat de Verenigde Staten dit voorstel deden vanwege de internationale verhoudingen op dat moment, en
 - met welk politiek motief Frankrijk het voorstel afwees, en
 - vanuit welk binnenlands belang Nederland ervoor koos het voorstel te steunen.

In 1972 zei Tweede Kamerlid Fré Meis tijdens een protestactie in Groningen: "Maar hier gebeurt hetzelfde als in koloniën: grote concerns leggen beslag op grondstoffen en bodemrijksdommen, voeren deze uit en verdienen er kapitalen aan, terwijl de bevolking kan fluiten naar deze rijkdom."

- 3p 20 Licht deze uitspraak toe door:
- te verklaren waardoor deze protestactie juist in Groningen werd gehouden, en
 - aan te geven tot welke politiek-maatschappelijke stroming Fré Meis behoorde, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de uitspraak.

In 1974 nam het nationale elftal van de DDR deel aan het wereldkampioenschap voetbal in de BRD. De overheid van de DDR stelde voorwaarden aan de keuze van deelnemers voor de supportersreis:

- 1 Alleen gehuwde burgers werden uitgekozen, waarbij per echtpaar maar één van de echtgenoten mocht afreizen.
- 2 Minimaal één op de tien deelnemers aan de supportersreis moest lid zijn van de *Staatssicherheidsdienst*.

- 3p 21 Licht deze voorwaarden toe door:
- uit te leggen welk mogelijk probleem de regering van de DDR met de eerste bepaling wilde voorkómen, en
 - het politieke motief van de regering van de DDR te noemen om leden van de *Staatssicherheidsdienst* mee te laten reizen naar de BRD.

Gebruik bron 11.

Volgens de actiegroep *Wij Vrouwen Eisen* zijn in 1975 nog niet alle doelen van de tweede feministische golf behaald.

- 3p 22 Licht dit toe door:
- aan te tonen dat volgens de actiegroep de emancipatie van de vrouw nog niet is voltooid, en
 - aan te geven welke oorzaak de actiegroep daarvoor weergeeft, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 12.

Kohl maakt zich zorgen over de uitspraken van mevrouw Honecker.

- 4p 23 Leg uit:
- welk beleid van de DDR-regering mevrouw Honecker ondersteunt volgens Kohl, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
 - dat Kohl vanuit zijn functie deze uitspraken van mevrouw Honecker als gevaarlijk beschouwt.

Gebruik bron 13.

- 2p 24 Beredeneer waardoor het boek van Paesie, zoals het wordt beschreven in de recensie, veel lezers van *Parbode* aanspreekt.

Gebruik bron 14.

Twee gegevens:

- 1 In 1898 schenkt de Amsterdamse bevolking de Gouden Koets aan koningin Wilhelmina.
- 2 Aan het einde van de twintigste eeuw ontstaat discussie over de afbeelding 'Hulde der Koloniën'.

- 4p 25 Verklaar, waarbij je je antwoord telkens met een kenmerkend aspect uit die tijd ondersteunt:
- welke boodschap in 1898 de afbeelding 'Hulde der Koloniën' moet overbrengen, en
 - waardoor aan het einde van de twintigste eeuw discussie ontstaat over de afbeelding 'Hulde der Koloniën'.

Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.

Moderne tijd

bron 7

Lady Maria Nugent is de echtgenote van de Britse gouverneur van Jamaica. Zij houdt een dagboek bij tijdens haar verblijf op het eiland. In 1803 schrijft ze:

Ik heb mezelf vermaakt met het lezen van het bewijs dat de indianen van de *Petitie voor de Afschaffing van de Slavernij* hebben gepresenteerd. Voor zover ik kan zien en horen over de mishandeling van slaven, denk ik dat wat zij hierover zeggen zwaar overdreven is. Ongetwijfeld zullen er mensen zijn die hun macht wel eens misbruiken; maar in het algemeen geloof ik dat de slaven extreem goed behandeld worden. Toch denk ik dat de slavenhandel niet nodig zou zijn, als religie, fatsoen en orde onder de zwarten zou heersen; als zij overgehaald konden worden om te trouwen.

bron 8

Hendrik Witbooi is de leider van de Nama (een volk in het huidige Namibië). In 1890 schrijft hij een brief aan Maharero Tjamuaha die de leider is van het Herero-volk:

Ik weet niet hoe goed je hierover hebt nagedacht. Kan jij voldoende de gevolgen overzien van het vragen van Duitse bescherming? Ik weet niet zeker of jij en de Herero de gebruiken, wetten en acties van een buitenlandse mogendheid begrijpen. Ik weet niet zeker hoelang je onder hun bescherming zult kunnen blijven. Het gedrag van dr. Göring¹⁾ zal voor jou onbegrijpelijk zijn! Je zult wel heel ontevreden zijn als je niet langer kunt handelen volgens je eigen wensen, wetten en oude gebruiken. Maar het is nu duidelijk al te laat. Je hebt dr. Göring zijn zin al gegeven. Hij gaat duidelijk niet voor jou buigen en jij zult je ongemakkelijk gaan voelen als je voor hem moet buigen. Omdat hij je nu al in zijn macht heeft, kan niemand je meer helpen.

noot 1 Dr. Göring is de commissaris van de kolonie Duits-Zuidwest-Afrika.

Toelichting:

De Herero sluiten in 1890 een verdrag met Duitsland. De Nama zijn dan al jarenlang in oorlog met de Herero over landbouwgronden.

bron 9

Wolfgang Teubert wordt in de jaren 1920 lid van de SA, een paramilitaire organisatie van de NSDAP. Hij beschrijft de sfeer in die periode:

Het was spannend. Er was kameraadschap, de mentaliteit van 'er voor elkaar zijn'. Dat is voor een jongeman iets fantastisch, zeker toen. We marcheerden achter de hakenkruisvlag door de stadjes. Naast het werk was de SA onze enige bezigheid. Er was gevaar, de bedreigingen door andere lui¹⁾. Avond aan avond beschermden we bijeenkomsten om de SA te ondersteunen, niet alleen in onze stad, maar op allerlei plaatsen. We hadden geen wapens, maar gebruikten onze vuisten als zelfverdediging en aanvalswapen als het nodig was. En het was vaker wél nodig dan niet! Stoelen breken in de zaal en dan met de stoelpoten vechten, dat gebeurde ook.

noot 1 Teubert bedoelt de communisten.

bron 10

Foto van Duitse krijgsgevangenen van de westerse geallieerden. Deze gevangenen zijn opgesloten in *Rheinwiesenberg*, waar tussen april en oktober 1945 meer dan een miljoen gevangenen verblijven:

bron 11

Affiche van de actiegroep *Wij Vrouwen Eisen* uit 1975:

Toelichting:

De KVP (Katholieke Volkspartij) en de ARP (Anti-Revolutionaire Partij) waren twee confessionele partijen, die deel uitmaakten van het kabinet Den Uyl (1973-1977).

Aan de bovenkant van de affiche staat: met u. over u. zonder u

Aan de onderkant van de affiche staat: "Wij weten precies wat goed voor je is ...!"

Boven de vrouw staat:

Wij vrouwen eisen:

- Abortus uit het wetboek van strafrecht
- Abortus in het ziekenfondspakket
- De vrouw beslist

bron 12

Op 14 juni 1989 ontmoeten Michail Gorbatsjov en Helmut Kohl elkaar. Tijdens het gesprek zegt Helmut Kohl:

Ik zal u zonder omwegen vertellen dat Erich Honecker mij veel zorgen baart. Zijn vrouw heeft zojuist een verklaring afgelegd waarin ze de DDR-jongeren ocriep de wapens op te nemen en de verworvenheden van het socialisme tegen vijanden van buitenaf te verdedigen mocht dat nodig zijn. Het is duidelijk dat ze suggereerde dat de socialistische landen die hervormingen doorvoeren, (...) de vijanden waren.

bron 13

Ruud Paesie publiceert in 2016 een boek over een slavenopstand die in 1785 uitbrak op een Nederlands slavenschip. In een recensie in *Parbode*, een Surinaams maandblad, staat:

Het traditionele beeld is dat het verbod op de slavenhandel en de afschaffing van de slavernij vooral het werk is geweest van witte abolitionisten en 'een handvol' zwarten. Volgens Paesie zorgden de opstanden op de slavenschepen ervoor dat er minder werd uitgevaren, en dat er zo dus minder slachtoffers werden gemaakt.

bron 14

Zijpaneel van de Gouden Koets met de afbeelding 'Hulde der Koloniën':

Toelichting:

De vrouw op de troon stelt Nederland voor. Links en rechts zijn inwoners van de toenmalige koloniën van Nederland afgebeeld.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.